

Torah from Around the World

*De Eeuwige zal macht aan zijn volk verlenen,
de Eeuwige zal zijn volk zegenen met vrede.*

Tehilliem 29:11

Sjabbat (Chanoeka) Mikeets, 28 december 2024/ 27 kislew 5785

Genesis/Beresjiet 43: 11 - 44: 17; Tanach blz. 91-94.
Haftara: Zecharja 2: 14 - 4: 7; Tanach blz. 1214-1217.

Vertaler: Thea Koster

Coördinatie: Harry Polak

Commentaar: ***rabbijn Shimon Felix, emeritus-directeur van de Bronfman Fellowship in
Israël, Jeruzalem***

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

Use the link to read or listen to the original text in English.

Interpreteren van buitenaf

*Joseefs status als buitenstaander en de soortgelijke positie van het Joodse volk,
maken het mogelijk kritisch inzicht te krijgen in de verborgen waarheden van
omringende volkeren*

We zijn nu al ver in het verhaal van Joseef, en het thema 'dromen en hun interpretatie'
doemt op. De eerste dromen zijn die van Joseef: hij vertelt zijn broers dat hij in zijn droom

hun korenschoven voor de zijne zag buigen, en in een tweede droom bogen de zon, de maan en elf sterren zich voor hem.

De favoriet van zijn vader

Het is begrijpelijk dat zijn broers, al gevoelig voor het feit dat hij de duidelijke favoriet van hun vader is, hem haten vanwege deze grootheidswaan. Hij is tenslotte de jongste van de twaalf broers, en toch droomt hij ervan dat zij, en zijn ouders, onderdanig voor hem zijn.

Nadat zijn broers hem als slaaf aan Egypte hebben verkocht, en hij in de gevangenis belandt, verklaart Joseef de dromen van de door Farao opgesloten bakker en schenker, waarbij hij de executie van de een en het eerdere herstel van de ander correct voorspelt.

En dan, in de dramatische scène waarmee onze sidra begint, wordt Jozef uit de gevangenis gehaald om de dromen van Farao uit te leggen – de zeven vette koeien en de zeven magere koeien in de droom zijn zeven vette jaren, de zeven magere koeien zijn zeven magere jaren. Zijn interpretatie wordt voor waar aangenomen en Farao benoemt hem om toezicht te houden op de inspanningen om tijdens de overvloedige jaren een deel van de oogst van het land opzij te zetten teneinde door de magere jaren heen te komen.

Werkelijkheid worden

Tegen het einde van het Thoragedeelte beginnen Joseefs eigen dromen uit te komen, terwijl zijn broers en de week daarna zijn vader, allemaal voor hem buigen, in zijn rol als heerser van Egypte, met alleen de Farao boven zich.

De voor de hand liggende vraag is: waarom staan dromen en hun interpretatie zo centraal in het verhaal van Joseef? Wat is hun belang? Wat betekent het dat Joseef zowel een dromer als een verklaarder van de dromen van anderen is?

Allereerst droomt iedereen, dus het punt is niet zozeer dat Jozef dromen heeft, maar dat hij er aandacht aan besteedt en erover praat met anderen. Hij neemt ze serieus. Dit verklaart zijn rol zowel als dromer plus als uitlegger van dromen.

Het punt is dat hij in contact staat met en openstaat voor de betekenis die in dromen verborgen ligt. Hij staat open voor de boodschap van de droom, de boodschap van het onbewuste, terwijl anderen ervoor terugdeinzen, ze ontkennen, negeren of weigeren te begrijpen. Maar wat geeft Joseef dit vermogen? Wat maakt hem in staat dromen te interpreteren en de betekenis ervan te verwoorden?

Als we kijken naar zijn rol in Egypte, als uitlegger van de dromen van anderen, dient zich een interessante verklaring aan. Joseef was in Egypte de ultieme buitenstaander. Een Hebreër, een slaaf, een gevangene. En toch is hij het die de dromen begrijpt van de insiders van Egypte, de schenker en bakker van de koning en vervolgens van de Farao zelf.

Het lijkt erop dat de dromers zelf, opgesloten in hun eigen bewustzijn, hun eigen aannames, angsten en verwachtingen, niet in staat waren de waarheid te zien die verborgen lag in hun dromen, in hun onbewuste, en deze daarom onderdrukten.

Volgens de Midrasj was de misdaad van de schenker dat een vlieg in de beker wijn vloog die hij Farao serveerde. Dit was een ongeluk, iets wat de schenker niet had kunnen voorkomen.

Zijn droom, waarin hij wijnstokken, druiven ziet en zichzelf Farao bedienende, weerspiegelt zijn innerlijke overtuiging van zijn onschuld, en dit is hoe Jozef het ziet.

De bakker daarentegen serveerde Farao brood met een steen erin, iets wat hij had kunnen voorkomen; vandaar zijn schuldgevoel, uitgedrukt in de negatieve beelden van zijn droom, die volgens Joseef zijn executie profeteren.

De moderne opvatting over dromen is dat dromen een manier zijn waarop ons onbewuste tegen ons praat, ons vertelt wat we weten, maar niet bewust willen of kunnen verwoorden. Misschien waren de bakker en de schenker, in de gevangenis, in ongenade gevallen, te vol van angst en schaamte om toe te geven aan de waarheid die ze diep kenden: hun respectieve onschuld en schuld. Dus Joseef, de buitenstaander, die niet doordrenkt is van het protocol en het ritueel van het Egyptische hof, kan hen vertellen: u bent onschuldig, u zult worden vrijgelaten; jij bent schuldig, jij wordt geëxecuteerd.

Wanneer Farao, de belichaming van Egypte, droomt over de dikke en dunne schoven, de vette en magere koeien, kan hij om de een of andere reden niet met een interpretatie komen. Het is Joseef, de niet-Egyptenaar, die de diepten van de verborgen angsten van Farao/Egypte doorgrondt: het is waar dat we rijk zijn, een supermacht, het rijkste imperium op aarde. Maar het zal niet, het kan niet eeuwig duren. Wij zijn sterfelijk. Uiteindelijk zijn mislukking, honger en hongersnood onvermijdelijk.

Toegeven aan het voor de hand liggende

Joseef staat de Farao in zijn interpretatie van diens dromen toe om zich aan de voor de hand liggende maar moeilijke waarheid over te geven en vervolgens de periode van overvloed waarmee Egypte gezegend is te gebruiken om zich voor te bereiden op een onvermijdelijke periode van hongersnood.

Farao en de Egyptenaren kunnen niet doen alsof ze onoverwinnelijk zijn; ze moeten voorzorgsmaatregelen nemen en zich op het ergste voorbereiden. Dit is de reden waarom de ogenschijnlijk voor de hand liggende list van Jozef – extra voedsel opslaan tijdens de overvloedige jaren om de magere jaren door te komen – als zo belangrijk wordt gezien: Egypte had de gedachte aan de mogelijkheid van hongersnood onderdrukt en beschikte niet over een mechanisme om zich daarop voor te bereiden.

En eerder, thuis in Kanaän als kind, was Joseef, de baby van het gezin, de verwende zoon van een bejaarde vader, in staat zijn eigen kracht, zijn eigen speciale vaardigheden, zijn grootsheid aan te voelen en uit te drukken. Erover praten was beledigend en bedreigend voor zijn oudere broers, voor het hele gezin. Het feit dat hij droomt over zijn eigen leiderschapskwaliteiten en vervolgens met zijn broers en vader over de droom PRAAT, geeft aan dat Jozef meer in contact stond met zijn innerlijke, onbewuste gevoelens en meer bereid was deze te uiten dan de meeste andere mensen.

Misschien was het zijn positie als relatieve buitenstaander – veracht door zijn broers, uitverkoren door zijn vaders liefde voor hem, die, zoals de Bijbel ons vertelt, betrekking had op de kinderen van zijn vaders concubines, meer dan op de kinderen van Leah, zijn vaders vrouw – waardoor hij verder kon kijken dan de feitelijke realiteit van het gezin, naar de diepere waarheid wie hij werkelijk was: een waarheid die zijn broers zo krachtig probeerden te onderdrukken.

Er wordt vaak gezegd dat het Joodse volk, wiens rol als monotheïsten in een heidense wereld en de daaropvolgende 2000 jaar ballingschap, hen tot de ultieme buitenstaanders heeft gemaakt en een Joseefachtig vermogen heeft ontwikkeld om verder te kijken dan de oppervlakkige realiteit van de wereld om hen heen. Zo komen zij tot een diepere, kritische beoordeling van de samenlevingen waarin zij leven.

Het Chanoeka-verhaal, waarin het Joodse volk, als enige in de antieke wereld, de verleidelijkheid van de Hellenistische cultuur doorzag naar de diepere, meer problematische waarheid daarachter, en vocht voor hun visie hoe de wereld zou moeten zijn, is een voorbeeld van dit vermogen om buiten een bredere cultuur te staan en deze te bekritisieren.

Ik zou graag hopen dat we niet hoeven te lijden onder de negatieve ervaringen van ballingschap of onderdrukking om, net als Joseef, te kunnen zien waar anderen bang voor zijn, en om aan onszelf en de wereld de diepere waarheden te kunnen onthullen die anderen niet durven te verwoorden.